

SLOVENSKI NAROD.

Izbaja vsak dan, izvzemši ponedeljke in dneve po praznicah, ter velja po pošti prejemana za avstro-ogerske dežele za celo leto 16 gld., za pol leta 8 gld., za četrt leta 4 gld. — Za Ljubljano brez pošiljanja na dom za celo leto 13 gld., za četrt leta 3 gld. 30 kr., za en mesec 1 gld. 10 kr. Za pošiljanje na dom se računa 10 kr. za mesec, 30 kr. za četrt leta. — Za tuje dežele toliko več, kolikor poština iznaša. — Za gospode učitelje na ljudskih šolah in za dijake velja znižana cena in sicer: Za Ljubljano za četrt leta 2 gld. 50 kr., po pošti prejemana za četrt leta 3 gld. — Za oznanila se plačuje do četiristopne petit-vrste 6 kr., če se oznanilo enkrat tiska, 5 kr., če se dvakrat in 4 kr. še se tri- ali večkrat tiska.

Dopisi naj se izvole frankirati. — Rokopisi se ne vračajo. — Uredništvo je v Ljubljani v Frane Kolmanovej hiši št. 25—26 poleg gledališča v „zvezdi“. O pravištvu, na katero naj se blagovolijo pošiljati naročnine, reklamacije, oznanila, t. j. administrativne reči, je v „Narodni tiskarni“ v Kolmanovej hiši.

Politični položaj in Čehi.

Iz Dunaja 7 febr. [Izv. dop.]

„Es ministerkriselt“, s temi besedami se v poslaniških krogih sedanji politični položaj zaznamva. Ko se je cesar vrnil iz Pešte na Dunaj, poklical je k sebi ministerskega predsednika kneza Auersperga, ter odločno izrekel, da hoče spravo z Ogersko ko najhitreje dognano imeti, kajti ako bi Avstrija bila primorana spomlad v akcijo stopiti, treba je, da ima notranje razmere urejene. Ministerstvo ima tedaj ukazano pot, ako hoče ostati na krmilu. Ker pa ministerstvo nema upanja, da bi od Magjarov doseglo kakih si bodi koncesij, v večja bremena pa bi lastna stranka ne privolila, zato vidimo čudno prikazen, da se hoče ministerstvo samo usmrtiti. Stavljajo o vsakej priliki kabinetno vprašanje, samo da bi dobilo nezaupnico in potem vsaj častno odstopilo. Zlasti finančni in trgovinski minister takoj izrekata, da hočeta odstopiti, ako se jim ovržejo njihovi predlogi.

Vsled teh pretečih konfliktov se vsak dan slišijo druge kombinacije o novem ministerstvu. Ako pa staročeški listi uže vedó natanko povedati, da je sedanje ministerstvo odstavljeno, ter celo imena novih ministrov navedejo, so te novosti le dobre želje in le kombinacije, iznajdene z namenom, zopet jednokrat kako senzacionalno novico mej svet pogoniti in Čehi v neplodnem pasivnem uporú utrditi z nado, da pade skoraj celi sedanji sistem.

Prazne nade! Odkar so Čehi se v svoj nesrečni pasivni upor zagrizili, zadali so poguben udarec celej opoziciji. „Dr. Rieger je iskren in skozi pošten rodoljub, pa ima v sebi preveč fantasta in poeta; on nij realen politikar;“ tako sodi o njem mož, ki je l. 1871 skušal dognati spravo s Čehi. „Dr. Rieger vedno računa na bog si vedi kake nepričakovane slučaje, na vnanje spletke, pa prezira dejanske razmere, s katerimi ima opraviti realna politika.“

Žalostno pa nij samo za Čehi, ampak tudi za druge Slované, ki so v državnem zboru, da nij v njem vseh čeških poslancev, kajti moravski Čehi so še o pravem času spoznali neplodnost in nevarnost pasivne politike, ter so v državni zbor vstopili.

Čehi se radi sklicujejo na Magjare, da so le-ti po svojem pasivnem uporú vse dosegli, a pozabljajo, da so Magjari se posluževali vseh sredstev pasivnega upora, mej katerimi je glavni, da se davek ne plača. In baš tega skrajnega koraka Čehi nijso storili in ga tudi ne mislijo storiti.

Brez tega je pa vsa pasivna politika jalova in brezplodna.

Poslanec Herman je sicer o priliki, ko so

se volitve čeških poslancev verificirale, govoril o spravi s Čehi. Pa kakšna če biti ta sprava, ako Čehi celo v svoj lastni deželni zbor nečejo vstopiti? „Za boga, češki zbor brez Čehov!“ zaklical je stari Palacky, ko je l. 1868 prvič se v češkem klubu govorilo o izstopu Čehov iz deželnega zbora; končno se je stari mož le udal Riegru in Skrejšovskemu in privolil v izstop. Od teh dob gre češki národ rakov pot in ker bi oni možje, ki so svoj národ zvodili na popolnem krivo stezo, se pred ljudstvom vsaj nekoliko radi opravičevali, zato so tako silno pritiskali, naj cela opozicija izstopi iz državnega zbora. In ker se to nij zgodilo, bljevajo Skrejšovski, ta „diabolus rota“ češkega národa in njegov pajdaš Zeithamer in tutti quanti v „Pol.“ in „Pokroku“ ves svoj žolč na moravsko-češke in druge opozicijske poslance, ki so v državnem zboru, češki národ pa tolažijo in slepijo z nado, da bode skoraj vse drugače, da pade ministerstvo in da bode zopet minister Habietinek, zakaj tudi ne Jireček?

O poduku v tujem jeziku.

(Iz „Slov. učitelja“.)

Dunajski časopis „Die Volksschule“ je prinesel v št. 31. pr. 1. zanimiv uvodni članek „Der rechtzeitige Beginn des fremdsprachlichen Unterrichtes“, katerega bi se naj nemčurski afterpedagogi na pamet naučili, ter vsak dan poprej ko spat gredó in zjutraj na tešče pobozno premišljevali.

Spisatelj omenjenega članka Heinrich Deinhardt pravi: „Tisti, ki trdé, da se poduk v tujih jezikih najpozneje v 11. letu starosti (sic!) začeti mora, opirajo se na skušnjo, ki je baje dokazala, da, ako se pozneje začne, je bistveno težavnejši in dvomljivo vspešen, — in skušajo to psihologično s tem razložiti, da pozneje moč spomina za prisvojitev tujih jezikov razmeroma naglo odjema. S tem drzé to reč kot dognano, a mi nikakor ne.

Skušnji, na katero se opirajo, se dajo, kakor tu, tako povsodi, tudi skušnje drugih nasproti staviti, in katere da so merodajno veljavne, je odvisno deloma od notranje (oziroma psihologične) verjetnosti, deloma od nazora, po katerem se bistvenost stvari (ali naloge) umeti mora. Skušil sem na pr. sam na neke gimnaziji, ki je imela posebni pripravljani razred za latinski jezik, da so se v višjih razredih učenci, ki so se poprej učili začeli latinskega jezika, vsekako razločevali od onih, ki so to pozneje začeli in sicer tako, da so bili prvi omahljivi vseskoz v nemščini (t. j. v materinem jeziku), a zato nijso bili nič boljši v latinščini. Baš isto se vsak dan pri takih opazuje, ki so od domačih učiteljc prerano zraven nemščine francoščine se učili. Njih nemščina znači se po slabih izrazih, po francozljivem govorjenju;

francoščino govore se ve da bolj gladko, kakor tisti, ki se je pozneje učiti začnejo, (njim namreč nij treba dolgo pomišljati po besedah), a nikakor ne boljše ampak prej slabše. Ta resnica razjasnuje se s tem, da se vsled preranega učenja tujščine prisvojitev materinega jezika zadržuje in razvoj jezikovega čuta moti in kvari, mej tem ko se tuji jezik, — ki se ravno tako kakor materini nikakor naučiti ne more — z nezadostnimi organi prisvojiti hoče. Razvoj jezikovega čuta je le mogoč, da otrok v tisti jezik, za katerega je rojen (organisirt) tako rekoč vraste; da je razširjanje duševnega obzorja in mišljenja neposredno zjedinjeno s pridobljenim jezikom; da se duh jezika v otroški duši ujedini. Toti razvoj se mora bistveno končati, preden se mlad človek tujega jezika uči, kajti sicer prehitro opeša in na pol razviti jezikovi čut se skazi in zaduši. Še poznavanjem tujega jezika loči se jedinstvo od glasovja in pomembe, od besede in misli: dozdnevno se isto z raznimi glasovi izraza, a tenki in teško umljivi razloček, ki se vendar nahaja, negodni otrok zeló teško razumeva. Tedaj se prerano sili, da pojme in njih zveze abstraktno sprejema, in ker besede raznih oblik kot enakoimensa znamenje pojmov rabi, mora se mu deloma čut za sinonime materinega jezika otopiti, deloma pa mora iz tega neogibno slediti, da izraze iz materinega jezike v tuj jezik in naopák brez potrebne preuredbe prenaša. Tako se uči slabo govoriti (glej šolske postavbe) in razvada in napaka takovkoreninjena se potem teško kedaj odpravi. Jezikovni čut manjka za tuji kakor tudi za materini jezik, — mora se namreč v materinem jeziku razviti in ukrepiti, da je potem pri učenju drugega zdatna podpora — pomankanje jezikovega čuta je pomanjkanje na duhu, kar ne vpliva malona na značajnost in prebivalcem ob mejah, ki po dva jezika jednako urno, ako tudi slabo govoré, se sploh breznačajnost očita (sic!).

Se-li sme nasproti tej globoko segajočej kvári še o koristi govoriti, da učencem in učitelju učenje tujega jezika menj truda dela, ako se ž njim poprej začne? Mi mislimo: prav za prav ne, da si trditev kot takošna ne more se sploh napačna imenovati. Resnično je, da spomin, ki predložbe samo po zunanosti sprejema, temveč obdržati more čem mlajši je človek; kajti sprejete predložbe začne stoprv sčasoma vredovati in primerjati in pri tem ne čuti toliko moči niti volje ne-

*) Ako se gleda samo na tuji jezik, a ne na duševni razvoj in na druge potrebnejše predmete. (R. Š.)

prestano nove sprejemati in obdrževati. Vsled tega je brez dvojbe istinito, da dečki in deklice snov kakega tujega jezika vsekako ložej si prisvojé, kakor o času prestopa v mladenčevsko, oziroma deviško starost. A isto velja tudi pri drugih predmetih (kakor pri zemljepisji, prirodopisji, zgodovini), ki ne zahtevajo nič menj spomina kakor učenje tujega jezika; in jednako pravično bi se moralo ž njimi baš tako za rano začeti kakor s tujim jezikom. To se vendar ne zahteva in vsak pedagog bi tako zahtevanje vsaj odločno zavrnil; in zakaj bi se za tuji jezik to dopuščalo, kar se za druge učne predmete ne dopusti? — Tu se ne vpraša, kaj se spominu v kakej starosti nalagati more, ampak kaj se sme, in to vprašanje ostane nerešeno, akopram bi se, ne gledé na pedagogične nazore, „naučitev kacega predmeta“ kot cilj postavila. Pri tem nikakor nij merodajno, ali se pozneje tako rekoč na goli spomin kaj učiti mora, ali da poduk poznej začel učitelju in učencu nekoliko težavnejši prihaja, ampak gledati je le, po katerem potu in po katerih pogojih se popolnejša prisvojitve predmeta doseže. Vrednost prelehke osvojitve je posebno dvomljiva, ako je dotična delavnost vendar le prisiljena po zunanjih nagibih, mej tem ko prizadevanje in napor razvoj sil pospešuje, zlasti če dotičnega vseskozi podpirajo povoljni nagibi. Za negodnega dečka pa učenje tujega jezika nij nobena notranja potreba (nagib tako malo kakor kakšna gramatika materinega jezika) in se tudi ne dá k temu pripraviti, a pri dovolj dozorelih učencih je to dosegljivo. K temu je se vé da potreba, da učitelj z vso marljivostjo ne na videz, ampak resnično metodično podučuje. Ako to stori, nij za „predmet“ čas zgubljen, kajti učenec dela zavedno in z razumom, materinščina se mu objektivira na tujščini (kar je pa nemogoče, dokler si še prvo prisvajati mora) in tako se mu osiguri uspeh, kateri je dvomljiv, ako se učenec brez notranjega nagona, brez razuma, prisiljeno, prerano — učiti mora.

Vsakako se mora tuji jezik, ako se je že jedenkrat začel, energično poprijeti, zadosti časa in kolikor mogoče nepretrgano se ga mora učiti. To je pa le tedaj mogoče, ako se je učenec poprej drugega potrebnega in starosti primerne dovolj naučil in ako se ne začne zopet na novo s kakim drugim tujim jezikom. Staro pravilo Komenskega, da se jeziki zaporedoma, a ne na jedenkrat učiti morajo, je v tem popolnem resnično, ker učenec, preden k tujemu jeziku preide, nema se več s težavnostimi poprejšnjega boriti, ampak pridobil in premagal si je že nja razne posebnosti, akoravno se ga še vedno vaditi mora, da si prisvojitve dožene. Sicer je mnogo ležeče na pravi metodi, od katere tukaj ne govorimo, in katera se po našem prepričanju tako dolgo ne bode našla ali rabila, dokler se bode potreba občutila, podučevanje v tujih jezikih tako za časa ko mogoče začenjati.

No, g. Deinhardt bi se čudil, ko bi videl, kako se v tem oziru sè slovensko mladino godi! Vendar Nemec ali kak domač šišmiš bi nam brž ko ne rekel: „Ja Bauer, bei euch ist etwas Anderes.“ —

To, kar g. Deinhardt pošteno za svoj narod piše, za nas nij nič novega. Slovenski časniki so jednake misli, akoravno v drugačnej obliki in sem ter tija raztrošeni že od nek-

daj razpravljali; a Slovincu se vselej očita, da je „fantast panslavist“ itd., ako se upa za svoj narod jednake misli izjaviti.

Po vsej pravici se more učiteljem v dolžnost šteti, da so v takih zadevah na jasnem. Baš oni ne smejo biti na tako važnem polji delavci, ki se pri vsakej priliki uklanjajo universalnej pedagogiki dosluženih starih kaprolov, „aufsegerjev“ itd., in takim, ki iz namena narod motijo. Naj se reč sofistično suče, kakor hoče, krivica in laž se potrditi ne sme niti z glasovanjem niti na ikak drug način proti jasnim pedagogičnim načelom, zadevajóčim glavni pogoj narodnega bitja, kajti s tem se začne izdajstvo lastnega roda.

Kar je drugim izobraženim narodom proketo, ne more in ne sme biti nam sveto. Ako se zvija in klečeplazi, je ostudno, naj bode, kjer hoče. Spominjamo se raznih agitacij, sej, zborov itd.

Radoslav Škoflek.

Politični razgled.

Notranje dežele.

V Ljubljani 8. februarja.

„Politik“ poroča o **ministerskeji** krizi, da je šel namestnik Weber na Dunaj, da prevzame ministerstvo notranjega namesto Lasserja. 12. t. m. bode državni zbor razšel se in se snide še le 15. septembra, ko bodo obravnavave z Ogrji uže gotove. — Bomo videli! — Sicer pak se staročeski listi začenjajo prikupavati Magjarom, češ, mi imamo več skupnih interesov, nego z Nemci. — O vsem notranjem položju pa govori naš prvi članek na čelu lista priobčen dunajski dopis.

Vnanje države.

Iz Dubrovnika se javlja važna novica, da dogovori Ali-paše s **Črno goro**, torej ponudbe jednega dela Hercegovine za udusenje vstanke, nijso imele dosedaj nobenega uspeha. V mostarskih krogih se bojé, da se vrne Črna gora na prejšnje stališče, kar vstasi in Dalmatinci i želé.

Iz **Carigrada** se javlja, da je Turčija precej obljubila one reforme, katere Andrassy v svojej noti terjá. Obljubila! A izpolniti jih nema ni moči ni moralčne volje. In kaj zdaj?

Ruski učenjaki so izdali knjigo „Bratskaja pomošč“, ki prinaša razne znanostne in druge spise in katere čisti dohodek je namenjen za Hercegovince. Važen je jeden spis Lamanskega, v katerem misel razvija, da Rusija uže s tem drugim Slovanom koristi, da je, da živi; ravno tako je eksistenca družih Slovanov za Rusijo koristna. Vsled tega njena prihodnja politika mora biti slovanoljuba.

Iz **Rumunije** se poroča, da je minister financ dal odpust, katerega knez še nij sprejel. Povod je najbrž silna novčna potreba za vojsko, a ne polne kase; in potem je teško minister biti.

Španjci brzojavljajo, da bi sicer bili zadnje dni Karliste potolkli, ali zlo vreme jim je bilo na potu. Generala Morionesa pričakujejo na meji.

Dopisi.

Iz **Maribora** 6. febr. [Izv. dop.] Praška „Politik“ je zadnji čas večkrat dopise iz Maribora imela, katerih ostrina je bila proti baronu Maksu Rast-u obrnena, kateri je kakor znano ondan odložil mandat deželne poslanstva za mesta in trge Slovenj Gradec itd., in v katerih se mu očita, da je v zvezi z Brandstetterjem in Seidlom slovensko Štajersko germanizirati skušal.

Baron Rast se zavaruje v poslanici, priobčenej v „Marburger Zeitung“ zoper te napade in izreka, da čeravno nij nikdar tega

zakrival in ne bode, da se Nemca čuti in svojo narodnost visoko čisla, vendar je on za najstriktnije izvedenje §. 19. državnih osnovnih postav od 21. decembra 1867, ki daje vsem narodom v Avstriji neoskrunljivo pravico varovati in gojiti svojo narodnost, ravnopravnost imeti v šoli, uradu in javnem življenji. Dosledno s tem je on z veseljem pozdravljal, da so svobodomiselni slovenski poslanci glasovali v šolskih in družih ekonomično stanje dežele pospešujočih zadevah in pošteno sodeloval za vzdržanje tega.

Da se resnici daje veljava, ne sme se zamolčati nasproti onim napadom, kateri samo iz slabega informiranja dopisnikovega izvirajo, da je bilo obnašanje barona Rasta v štajerskem deželnem zboru v vseh narodnost zadevajóčih rečeh popolnem korektno, da so slovenski poslanci mogli pri vseh nasvetih, kateri so merili na dosego izvedenja v §. 19. drž. osn. postav le na papirji stoječe ravnopravnosti, mogli gotovo računati na podporo bar. Rasta, kateri nij gledal na to, če se bode zavoljo tega s prevladajočo večino deželne zbor v nasprotje postavil, kakor je sploh ta poslanec vsa obravnavana vprašanja jemal od zares svobodomiselnega stališča, ne pa od narodnega egoizma in tlačenja. Slovenski poslanci v Štajerskem deželnem zboru so za poredom imeli priliko popolno ceniti neodvisnost g. barona Rasta in neprestrašenost, s katero je napake vladajoče večine od sebe vrgel, in bilo bi v interesu skupnega delovanja obeh v deželi stanujočih narodnostij, da bi bila večina deželne zbor v narodnih vprašanjih jednako objektivna kot on. Zavoljo tega mora cela zares liberalna stranka obeh jezikov obžalovati, da je b. Rast mandat položil.

Iz **Ljubnega** na Štajerskem 3. februarja. [Izv. dop.] Z veseljem moram poročati, da se je naša šola razširila. Prej smo imeli le enorazrednico; a naš c. kr. okrajni šolski svet je uže razpisal še jedno učiteljsko službo, in tako upamo, da kmalu dojde še drugi učitelj, katerega tako nujno potrebujemo.

Predsednik našega krajnega šolskega svetovilstva, gospod Krulc, je postal oskrbnik posestva ljubljanskega škofijstva o Gornjem gradu. Novi ljubljanski škof, dr. Pogačar, je namreč, ko je posestvo prevzel, odpustil prejšnjega oskrbnika Schnitzerja, kateri nij bil še slovenskega jezika zmožen; ž njim je dal škof tudi slovo vsem gozdarjem, kateri so tudi le za silo slovensko žlobudrali. — Vse se nam pozdeva, da je škof prav ravnal, kajti tak, kakor je bil Schnitzer, ne zasluži, da biva v savinjskej dolini, ko je imel vedno z kmeti opravka, pa jih nij razumel, in ovi še menj njega. Tako bode bolje.

Škofijstvo je gotovo našlo o g. Krulcu izvedenega, vestnega in poštenega gospoda, a mi ga bomo na Ljubnem prav teško pogrešali. — Dočim pa mu želimo vse in naj bi se izpolnile njegove želje. Ker je on vnet Slovenec in narodnjak upamo, da tudi v svojem novem poslu ne bode pozabil narodne reči. Menimó, da bode tudi v oskrbništvu, kjer bode treba, rabil slovenski jezik, ter tako ostal zvest sin majke Slave. —

Tretjo tudi zanimivo vest imam vam poročati, da so se naši fantje nekoliko ukrotili, in ne divjajo in pijančujejo cele noči več, kakor navadno. — Sicer so žandarji jih nekoliko ukrotili, a veliko so mogli prestati. Marsikako debelo so dobili pod „rebra“ in jo

tudi „čohali“; mozirskega „führerja“ je jeden fant — to je pred mesecem dnij — ko ga je hotel ukleniti, tako namahal in nabil, da je bilo joj!

Iz Cerknice 1. febr. [Izv. dop.] (O biri še jeden glas.) Na vprašanja: za odvezo zemljišč od davščin in stvarnih odrajtvil na cerkve, duhovenske rede, župnije in za njihove namestovalce, čitali smo v „Sl. Narodu“ od 21. p. m. št. 16. dopis iz Dobrepolj, kateri poleg razpravljanja nekaterih prav zdravih načel o tej stvari, prinaša tudi nekaj opazk, katere vsakako potrebujejo dostavkov, ker vsa ta vprašanja osvetljuje dopisnik le od jednega stališča birodajatelja. Ogledimo pak predmet tudi iz stališča duhovenskega in videli bomo, da je vendar uže čas došel, da se stara šega in način po katerem se duhovni plačujejo reformira. Naj pomisli vsakdo, da je na Kranjskem dosta káplanskih služeb, po 250, 200 in celo po 150 gld. letne plače poleg, se ve da, še stanovanje in hrana pri gospodu župniku, in to ubožno plačilo mora kaplan po celej župnji od hiše do hiše po krajcarji prosijati. Naj pomisli vsakdo, da celo bolje plačani duhovniki, kateri uživajo naturalno kolekcijo, ne oziraje se na to, da morajo to naturalno kolekcijo kakor občinski pastirji in ponočni čuvaji svoja plačila, navadno na svoje stroške in osobno od hiše do hiše pobirati, pri katerej priliki šestokrat morajo tudi čuti javkanje in opazke najnižje olike; nikdar pa ne morejo računati na nikak čist in gotov dohodek.

Pripeti se tudi šestokrat, da morajo ubožnim kmetom letne doneske popolnem darovati, ali pak obljubam verjeti, kar je toliko kakor: plačan si. Dostokrat pak se pripeti, da je žito slabo, ali pa so cene zopet omahljive. Jaz poznam kaplane, katerih dohodki so viseli vsled tega mej 600 in 300 gl. Zaradi tega nij mogoče, da bi si uvel kaplan, katerega dohodki so navezani na biro, redno gospodarstvo, ter pride zaradi tega mnogokrat v prav neprijeten položaj, in akoprem taka stvar ne pride dostokrat v javnost, dela to značaju teh gospodov večjo čast, ker so pri tacih prilikah rajši trpeli največjo samopožrtvovnost, nego javno tožiti in javno usmiljenje obračati na-se. Ako dalje pomislimo, kaj se vse zahteva od duhovnika, da mora dovršiti višjo gimnazijo študirati teologijo, odreči mnogim socijalnim življenju, da celo svojej človeškej natori — v necem oziru: mora se ipak pripoznati, da se njegov slab stan zboljša, če se hočemo ogniti pomanjkanju duhovnikov in nasledkom tacega pomanjkanja. Ko se je živež podražil, podražile so se potrebščine celega sveta, tedaj tudi ove duhovnikov, in doba cesarja Josipa v katerej se je reguliranje duhovenskih dohodkov v mnogih slučajih vrševalo, so uže davnaj prešli.

Vsak pošteno misleč, ki si vse to pred-oči mora pripoznati, da je skrajni čas zboljšati materialno stanje duhovensko in sicer nižjih duhovnikov, zlasti onih, katerih dohodki obstoje iz bire pri katerem zboljšanju se pak tudi kar največ mogoče mora ozirati na birodajatelje sploh.

To vse pak upamo doseči z reguliranjem kongruie in z odstranjenjem kolekture v smislu baron Apfaltrernovega predloga. Naj nam bode tedaj dovoljeno to z nekaterimi besedami razložiti, kar se pa najlažje zgodi, če mi v dopisu iz Dobrepolj navedene nesvete dopisnika diskuziji podvržemo.

Najprvo konstatiramo, da bira, katero vsaka posamezna hiša dati mora ne znaša mnogo, ker redkokrat daje kmet več ko $\frac{1}{2}$ vagana ali 30.7 litrov, katero biro tudi dopisnik imenuje „tiste pesti žita“ in iz tega sledi, da je prav za prav cela stvar za splošno ljudsko gospodarstvo ne prevelicega pomena in tedaj ne bode prouzročilo to odškodovanje v nijednem okraji davkoplačevalcem velike bremena. Celi predlog ima vrh namreč v stavku, da vsak, ki ima dolžnost biro dajat, naj skozi 20 let v denar reluirano kolekturo dvojno plača vsled česa bode on in njegovi nasledniki za vselej prosti teh davščin, kakor tudi duhovščina prosta od gotovo sitnega pobiranja.

Neresnično je v onem dopisu, da se je „vse to godilo brez sitnosti in stroškov.“ V teh obeh trditvah ozira se dopisnik samo na stran birodajatelja. Izgubo, katera nastane zaradi slabega žita, to se ve da mora trpeti jedino le ubogi duhovnik, ter pobiranje bire ne napravlja se ve da tudi kakor dopisnik pravi „nobenih sitnosti in nobenih, stroškov“, tem menj pa duhovniku, kateri od hiše do hiše prosijati mora. Potem dalje pravi dopisnik: „Ako je birodajalec nezmožen bil tisto leto biro dati, počakal ga je dober duhovnik, včasi do prihodnjega boljšega leta, in tako mu je svojo dolžnost izpolnil brez eksekucije.“ Ta uzrok pak je tako majhen, da skoro nikakšnega ugovora nij vreden, dokazuje pa, da se je dopisnik oziral samo na birodajalčevo prednost. Pri takšnej malenkostnej biri, katero mora kmet duhovniku dajati, pripetilo, se je pač redkokrat, da kmet v resnici nij mogel odrajtati bire, in poleg tega se je pridružila gotovo še nevolja kmeta, ter je potem na ta način duhovnika odpravil; taki slučaji, kakor sem uže rekel pripetili so se le redkokrat. Od česa bi duhovnik živel, ako bi se kaj jednacega v celej občini zgodilo? Od vseh bremen, katere mora kmet prenašati, gotovo je bira najmanjše in tá kmet, kateri „te pesti“ ne more več odrajtovati, tacega moremo šteti mej popolnem odgospodarjene in njegovo posestvo se bode itak prodalo. Če pa nalašč plačati neče, je pak vendar prav in čisto pravično, da se prisili.

Istina je, da bode vsled Apfaltrernove predložene postave, posestnik mej temi 20 leti davek tudi takrat plačevati moral, ko bi tudi v svojej župnji kacega duhovnika manjkalo, in to je skoro jedina žrtev, katero postava od birodajatelja zahteva za druge prednosti katere mu ponuja. Vendar ako stvar bolje ogledamo, uvedeli bomo, da je tudi ta žrtev jako mala, in da nastaje le zaradi tega, ker je duhovščina tako slabo plačana.

Slaba plača dela, da duhovnikov pomanjkuje. Sploh pa nij povsodi navada, da bi v krajih, kder je več kaplanov sistematiziranih, včasih kedar jednega manjka, tudi za nenavzočnega kaplana bira ne dajala. Povedati pa tudi moram, da je v mnogih krajih navada, kar je izvrstno lepo, ker navzočni duhovniki za nenavzočne službo opravljajo, zakaj bi tedaj tudi plačila za večji trud ne prejimali. Kaj jednacega pripeti se pak večjidel v tacih župnijah, kder mora stanovati jeden kaplan v podružnici, in v njegovej nenavzočnosti so kaplani v župnji primorani tam njegovo službo opravljati. Tedaj tudi ta točka imenovanega dopisa nij resnična. Druga trditev: „Ako nema kmet jedne sorte žita ima drugo, in tako se lepo pobota,“ mej tem ko davkarja

sprejema samo gotovi denar, je tudi trohliva. Za ta par goldinarjev, katere znaša bira, dobi se pač lahko kak kupec za kakoršno koli žito. Na Notranjskem pa, kder kmet redkokrat pri-dela dosta žita za svoje potrebe, kder se uvažja dosta koruze, bi bilo prav pametno ako to žito vse le za-se porabi in kupi jeden vagan koruze menj, in denar katerega bi koruza stala, naj nese v davkarnico.

Smehljaj nam je prouzročil passus: „Take postave nikakor nij potreba, vsaj takih, ki plačaj! daj denarje! kmetu na ušesa vpijejo, jih je davnaj preveč!“ Ta velevažna opazka je čisto istinita in take postave gotovo nikomur ne dopadajo tudi gosp. baron Apfaltrernu ne. A imenovana postava hoče ravno nasprotno, namreč posestnika oprostiti jednega davka za vedno in sicer s tem, da bi se skozi 20 let, poleg navadnih letnih oddajanj še oddajala neka mala amortizacijska premija in s tem bi se ta davek vplačal za večno. Izpeljava te postave bi tudi deželi čisto malo stroškov prouzročila, ker vsled §. 12 te postave bi imela c. k. okrajna glavarstva to postavo vpe-ljati, delo, katero nij tako komplicirano, kakor marsikateri na prvi pogled misli, tudi je skoro gotovo, da ne bode treba takšnih velikanskih pravd, predno se natančno določi znesek.

Od strani duhovnikov pak bi se imelo tem menj neopravičenih pretensij pričakovati, ker jim bode potem dosta vstreženo, ter bodo vsaj mogli reči, toliko in toliko — so naši letni dohodki.

Opazka, „Sloga bi mej duhovni in kmeti prestala, národna zavest pod železno vladno pestjo izginila pri duhovnikih, zdi se človeku, da v teh besedah tiči mnogo istinitega, a ipak, ako natančno premišljujemo, pretrese nas takšno opominjanje. Vladi, ako to nasilje namerava doseči, nij treba ravno na odvezo bire čakati, kjer jej so pač razen 500.000 bajonetov še druga sredstva na razpolaganje, ako hoče duhovnu kako presijo usiliti, če ostane bira ali ne. Na drugej strani pak pričakujemo, da duhovnik, kateri je terdega značaja si volil ta stan, da bode tudi zvesto ohranil značajnost v političnih zadevah in to v vsakej priliki. Saj še od mladih c. kr. uradnikov to upamo.

(Konec prih.)

Domače stvari.

— („Slovenske knjižnice“) drugi zvezek Bret Hartove „Kalifornske povesti“ je dotiskana sedma pola. Zvezek, devet pol obsežen, bode izšel 12. t. m. in bode veljal 50 kr., za dijake pa 40 kr.

— (Iz Trnovega) 5. februarja se nam piše: Denašnji jug odnesel nam je s pripomočjo močnega dežja zadnje ostanke starega snega, tako da ga novi, kateri je o pólu dné, spremljan z bliskom, gromom in treskom, padel, nij več našel. — Tu uže več časa cirkulirajo ponarejeni petaki serije Cz 47, kakor tudi oni po jeden forint serije Nr. 45. Falzifikati so jako slabi.

Razne vesti.

* (Vreme.) Do 3. febr. pa od 24. jan. je bilo po vsej Evropi mrzlo. Sedaj so bili pa v pomorskih deželah v jugu in severu vetrovi. Zadnje dni smo imeli pri nas sneg, v Dalmaciji pa je bil dež. Vremenski proroki obetajo, da bode topleje postalo.

* (Strašna nesreča.) Iz St. Etienna se poroča, da je v rudniku Jabin užgal se gaz, in vsled razpok je bilo 216 delavcev zasutih. 24 so živih, 26 pa mrtvih ven izvlekli, drugi so zasuti in najbrž izgubljeni.

Lastnina in tisk „Narodne tiskarne“.